

ADVIES Sectorraad Kunsten en Erfgoed

5 maart 2014

**Advies over het ontwerp van uitvoeringsbesluit bij het
Kunstendecreet**

Op 27 januari 2014 ontving de SARC-Sectorraad Kunsten en Erfgoed een adviesvraag van Vlaams minister van Cultuur, Joke Schauvliege, over het uitvoeringsbesluit bij het nieuwe Kunstendecreet (voluit: ontwerpbesluit betreffende de uitvoering van het decreet van 13 december 2013 houdende de ondersteuning van de professionele kunsten).

Situering

De evaluatie van het Kunstendecreet resulteerde in september 2013 in een voorstel van decreet houdende de ondersteuning van de professionele kunsten. Het voorstel van decreet werd in het Vlaams Parlement uitgebreid besproken (o.a. tijdens een gedachtewisseling met de Sectorraad Kunsten en Erfgoed op 17 oktober 2013) en geamendeerd. Op 4 december 2013 werd het voorstel van decreet door het Vlaams Parlement aangenomen tijdens de plenaire vergadering. Op 13 december 2013 werd het decreet bekrachtigd door de Vlaamse Regering.

Nu het nieuwe Kunstendecreet een feit is, kan worden overgegaan tot de verdere praktische uitwerking in de uitvoeringsbesluiten. Het ontwerp van uitvoeringsbesluit werd op vrijdag 24 januari 2014 een eerste keer principieel goedgekeurd, en ter advies voorgelegd aan de SARC- Sectorraad Kunsten en Erfgoed. De sectorraad besprak het uitvoeringsbesluit op zijn vergaderingen van 28 januari 2014 en 25 februari 2014, en brengt voorliggend advies uit.

Advies

1. Gevolgen van de functiekeuzes

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed vraagt dringend duidelijkheid over de mogelijke (inhoudelijke én financiële) consequenties van de keuze voor de verschillende functies. Dit moet ten laatste in de visienota van minister worden uitgeklaard. Kunstenaars en organisaties die een aanvraag indienen moeten op voorhand weten wat ze kunnen verwachten. De functiekeuze heeft vb. alvast invloed op het vereiste percentage eigen inkomsten, maar andere richtlijnen zijn er vooralsnog niet.

De sector zit hierdoor met veel onbeantwoorde vragen. Zal men vb. de facto meer middelen ontvangen indien men op bijkomende functies inzet, of omgekeerd middelen verliezen indien men een functie laat vallen? De sectorraad hoopt in elk geval van niet. Er moet vermeden worden dat organisaties op zoveel mogelijk functies inzetten louter om meer middelen te ontvangen, en omgekeerd mag een toespitsing op een beperkt(er) aantal functies (met mogelijk kwaliteitsstijging tot gevolg) niet worden afgestraft. **De sectorraad vraagt om (het aantal) functies en de subsidiebedragen zoveel mogelijk van elkaar los te koppelen en de kwaliteit van het geheel van de werking voorop te stellen.**

Het kan in dit verband wel nuttig zijn om indieners in hun aanvraag te laten aangeven welke functies zijn als hun primaire/dominante functies beschouwen, en welke functies secundair zijn voor de werking.

2. Beoordeling

2.1. *Leesvergoeding koppelen aan voorbereidingsrapport*

Art. 11, 2° van het uitvoeringsbesluit bepaalt dat leden van de pool van beoordelaars aanspraak kunnen maken op een forfaitaire vergoeding voor de voorbereiding van aanvraagdossiers. Deze forfaitaire leesvergoeding wordt uitbetaald aan de hand van de presentielijst die tijdens de vergadering is opgesteld.

Volgens de Sectorraad Kunsten en Erfgoed is dit geen sluitende regeling. Iemand die veel tijd besteedt aan de voorbereiding van de dossiers en zich daarna onverwacht moet verontschuldigen wegens overmacht (vb. ziekte) is hierdoor benadeeld. Bovendien wordt er volgens het uitvoeringsbesluit geen schriftelijke neerslag van de voorbereiding verwacht, waardoor tot op zekere hoogte vrijblijvend met de voorbereidingstaak kan worden omgesprongen.

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed is bovendien nog steeds een groot voorstander van het principe dat hij beschreef in zijn advies *Enkele bouwstenen voor een helder en duurzaam subsidiebeleid voor kunsten en erfgoed* van 27 februari 2012, nl. een verplichte voorafgaandelijke schriftelijke beoordeling volgens een vast format.

De sectorraad vindt het toekennen van een forfaitaire vergoeding voor de voorbereiding van een aanvraagdossier een goede zaak, maar stelt voor om dit niet te koppelen aan de aanwezigheid op de vergadering, maar aan het opstellen van een (kort) voorbereidingsrapport volgens een vast format. Dit format kan worden vastgelegd door de Adviescommissie Kunsten, indien nodig met een beperkt variabel deel naargelang de eigenheid van de te beoordelen dossiers. De voorbereidingsrapporten worden bezorgd aan de voorzitter en kunnen voorafgaand ter beschikking worden gesteld aan alle commissieleden. De voorzitter dient erover te waken dat alle beoordelaars en alle elementen uit de voorbereidingsrapporten gelijkwaardig aan bod kunnen komen tijdens de bespreking. Wie een dossier niet of slechts gedeeltelijk voorbereidde dient zicht tijdens de bespreking te onthouden. Deze werkwijze biedt verschillende voordelen.

- Door de voorbereidende rapporten naast elkaar te leggen, wordt op voorhand al duidelijk over welke dossiers er positieve of negatieve eensgezindheid bestaat, en over welke dossiers overleg nodig zal zijn. Dit komt de efficiëntie van de vergaderingen ten goede. Samenkomsten van experts zijn immers vooral nodig als er tegenstellingen zijn tussen de verschillende beoordelaars van een dossier.
- Deze werkwijze zorgt voor een objectievere, grondigere en gelijkwaardige beoordeling. Ze voorkomt dat beoordelaars eerder de bovenhand halen op verbaliteit dan op argumentatie.
- De uiteindelijke beslissing zal stevig onderbouwd kunnen worden aan de hand van de voorbereidingsrapporten.
- Het gebruik van een vast format bij de voorbereiding zal de gelijkvormigheid tussen de rapporten van de verschillende commissies sterk bevorderen.

2.2. Verschillende commissiegroottes voor gelijkschalige organisaties

Het Agentschap Kunsten en Erfgoed stelde een aantal simulaties op die a.d.h.v. de aanvraagdossiers uit de laatste subsidieronde nagaan hoe de beoordeling in het nieuwe systeem zou kunnen verlopen. De Sectorraad Kunsten en Erfgoed stelt vast dat de grootte van de commissies in de simulaties afhankelijk wordt gemaakt van de (verwachte) werklust van een commissie. Dit heeft echter tot gevolg dat aanvragen van organisaties van gelijkaardige grootte behandeld worden door een verschillend aantal beoordelaars. **Hoewel de competentie van de beoordelaars doorslaggevend is voor de kwaliteit van de beoordeling, en niet het aantal beoordelaars, vreest de sectorraad dat de discrepantie in commissiegrootte kan leiden tot discussies over ongelijke behandeling.**

2.3. Spreiding werklust over de verschillende aanvraagmomenten

Bij de simulaties werd uitgegaan van een optimale spreiding over de drie aanvraagmomenten heen. De ervaring (vb. bij het Vlaams Fonds voor de Letteren) leert echter dat het enige tijd kan duren vooraleer een extra aanvraagmoment door de aanvragers in gelijke mate wordt aangegrepen. **Er kan best rekening mee worden gehouden – o.a. met de spreiding van de beschikbare middelen op jaarbasis - dat de eerste jaren allicht substantieel meer aanvragen zullen worden ingediend voor de ‘klassieke aanvraagdata’ 15 september en 15 januari dan voor 15 mei.**

2.4. Peilen naar bijgewoende producties

Het kan nuttig zijn te peilen naar de tentoonstellingen, voorstellingen, etc. die beoordelaars uit eigen beweging bezochten. Er kan dan vb. rekening mee worden gehouden bij de samenstelling van de commissies.

2.5. Verhaalrecht

In zijn advies van 4 oktober 2013 over het voorstel van nieuw Kunstendecreet wees de Sectorraad Kunsten en Erfgoed op een risico op onevenwicht tussen de artistiek-inhoudelijke en de zakelijke aspecten van het verhaalrecht. De sectorraad vroeg om decretaal te

verankeren dat de zakelijke herbeoordeling ook zou worden uitgevoerd door andere personen (zoals dit voor de artistiek-inhoudelijke herbeoordeling nadrukkelijk is opgenomen in het decreet). Om een volledige objectiviteit en volwaardig verhaalrecht te garanderen, zou moeten worden opgenomen dat voor deze herbeoordeling, zeker voor complexe zakelijke dossiers, bij voorkeur een externe accountant wordt ingeschakeld.

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed stelt vast dat noch in het uiteindelijke decreet, noch in de voorgelegde uitvoeringsbesluiten zijn advies hierin werd gevolgd. De sectorraad blijft dit een foute procedure vinden, omdat ze ingaat tegen de gebruikelijke rechtsgang bij verhaalrecht en geen objectiviteit over beide aspecten van het verhaalrecht garandeert.

3. Voorwaarden voor dubbele structurele subsidiëring

In het voorstel van nieuw Kunstendecreet werd aanvankelijk expliciet opgenomen dat cultuurcentra en openbare bibliotheken in aanmerking kunnen komen voor werkingssubsidies binnen het Kunstendecreet. Dit was ook mogelijk binnen het Kunstendecreet van 2004, maar werd daarin niet uitdrukkelijk vermeld. De mogelijkheid werd beperkt gebruikt, o.a. door GC De Pianofabriek, CC Hasselt (Krokusfestival) en CC Strombeek.

De bepaling werd uiteindelijk via een amendement geschrapt. De toegang van culturele centra en openbare bibliotheken werd behouden. Met het schrappen van de bepaling werd de toegang zelfs verder verruimd zodat vb. ook musea met een hedendaagse artistieke werking nu voor deze deelwerking subsidies kunnen aanvragen binnen het Kunstendecreet.

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed vraagt om bijkomende voorwaarden in te voeren voor organisaties die op deze manier via meerdere decreten een structurele werkingssubsidie ontvangen.

- **Kwaliteit en complementariteit moeten voorop staan.** Het binnen het Kunstendecreet structureel subsidiëren van een bijkomende werking van een organisatie die reeds binnen een ander decreet werkingssubsidies ontvangt, moet gericht zijn op het opvullen van lacunes die blijken uit het protocol met de steden en gemeenten, de provincies en/of de landschapstekening.
- Er zijn gevaren voor een te sterke verweving van meerdere autonome (structurele) werkingen binnen één structuur. Daarom valt de combinatie van meerdere structurele subsidies zeker niet aan te moedigen. **De structurele toelages voor de bijkomende artistieke werking moeten exclusief en uitdrukkelijk gebruikt worden in functie van de artistieke werking waarvoor de aanvraag is ingediend.** Het ontwikkelen van een overheadnorm en de bewaking daarvan is aangewezen. Het wegvallen van (de subsidie voor) de deelwerking mag geen impact hebben op de hoofdstructuur (vb. doordat bepaalde werkrachten uit slechts een van de structurele subsidiepotten betaald worden, maar wel in beide werkingen worden ingezet).
- **Er moet vooropgesteld worden dat de deelwerkingen zich op termijn moeten verzelfstandigen.** Samenwerkingen tussen de hoofdstructuur en de verzelfstandigde organisatie blijven mogelijk, maar dan wel als samenwerking tussen twee van elkaar onafhankelijke entiteiten.

- Er moet op termijn worden nagedacht over een betere afstemming tussen alle decreten in de cultuursector. Het Kunstendecreet bevat nu een openheid naar de andere decreten, maar dit is slechts eenrichtingsverkeer. **De sectorraad vraagt om te onderzoeken of op termijn ook relaties tussen het Kunstendecreet en andere decreten en tussen andere decreten onderling mogelijk worden.**

4. Eigen inkomsten voor functies reflectie en onderzoek en specifieke werkvormen

De subsidievoorwaarde eigen inkomsten uit het oude Kunstendecreet werd behouden. Organisaties met een publiekswerking dienen minstens 12,5% eigen inkomsten te genereren, organisaties zonder publiekswerking minstens 5%. Voor de overgrote meerderheid van de organisaties is dit geen enkel probleem, maar **de Sectorraad Kunsten en Erfgoed wil erop attenderen dat voor sommige organisaties die louter op reflectie en/of onderzoek inzetten of specifieke werkvormen zijn (zoals werkplaatsen en sociaal-artistieke werkingen), het genereren van 5% eigen inkomsten niet haalbaar is.** De sectorraad vraagt de minister om nog voor de feiten zich stellen na te denken over hoe hiermee zal worden omgegaan.

5. Uitstapregeling voor alle organisaties

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed merkt op dat het uitvoeringsbesluit in art. 51 voorziet in een afbouwscenario voor Vlaamse kunstinstellingen waarvan de erkenning wordt stopgezet. Zij ontvangen gedurende het eerste jaar na stopzetting van de erkenning nog minstens 75% van de eerder toegekende subsidie en gedurende het tweede jaar nog minstens 50%.

De sectorraad juicht deze maatregel toe, maar stelt vast dat voor organisaties andere dan de Vlaamse kunstinstellingen nog steeds geen uitstapregeling voorzien is, en wenst nogmaals te wijzen op zijn vraag voor een humane afbouw van subsidies voor (alle) structureel ondersteunde organisaties die niet opnieuw gesubsidieerd worden.¹ De onderbouwde argumentenreeks die aangehaald wordt voor de uitstapregeling voor de kunstinstellingen gaat identiek en in dezelfde mate op voor de structureel ondersteunde kunstenorganisaties. **De sectorraad ziet daarom geen enkele inhoudelijke reden om deze maatregel niet ook op deze organisaties van toepassing te laten zijn.**

6. Snellere procedure voor projectsubsidies

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed stelt vast dat de termijn tussen de uiterste indiendatum van de aanvragen tot subsidiëring en de beslissing van de minister over de toekenning en de grootte van projectsubsidies vier maanden bedraagt (art. 4, derde paragraaf). De sectorraad vindt deze termijn te lang, en vraagt om dit naar uiterlijk drie maanden te brengen.

¹ Zie ook het advies van 21 december 2012 voor een toekomstig kunstenbeleid, en het advies van 4 oktober 2013 over het voorstel van nieuw kunstendecreet.

7. Middelen cultureel-erfgoedpublicaties mee overhevelen

Het ontwerp van uitvoeringsbesluit Kunstendecreet brengt een wijziging aan in het uitvoeringsbesluit van het Cultureel-erfgoeddecreet. Doordat de beoordelingscommissie Publicaties ophoudt te bestaan, wordt de advisering van de periodieke en niet-periodieke cultureel-erfgoedpublicaties nu toegewezen aan respectievelijk de beoordelingscommissie Landelijke Cultureel-erfgoedorganisaties en de beoordelingscommissie Cultureel-erfgoedprojecten en Cultureel-erfgoedconvenants.

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed wijst erop dat, als de beoordeling van erfgoedpublicaties vanuit het Kunstendecreet wordt overgeheveld naar het Cultureel-erfgoeddecreet, ook de middelen voor deze publicaties integraal moeten worden overgedragen.

8. Middelen binnen het Kunstendecreet

Pagina 6 van de nota aan de Vlaamse Regering vermeldt: *“Het beoordelingssysteem is van toepassing op alle subsidieaanvragen van het Kunstendecreet, met uitzondering van de kunstinstellingen en ondersteunende organisaties. Het totaal van de beschikbare middelen voor deze subsidieaanvragen bedraagt ongeveer 100 miljoen euro.”*

De sectorraad begrijpt dat dit bedrag in de nota werd opgenomen om de overheadkost in perspectief te plaatsen tot de bedragen uit het verleden, maar wil toch wijzen op het gevaar dat dit bedrag zou worden gebruikt als referentiepunt en argumentatie om de middelen in de toekomst niet te verhogen. Een verwijzing naar “tellingen op basis van voorbije subsidierondes” situeert dit bedrag duidelijker.

9. Toevoegen discipline audiovisueel

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed merkt op dat 'audiovisueel' niet als discipline in het uitvoeringsbesluit werd opgenomen. De sectorraad vindt dit een merkwaardige keuze, die mogelijk nadelige gevolgen kan hebben op het audiovisuele kunstenveld.

Alle single screen initiatieven worden overgeheveld naar het VAF, maar een substantieel deel van de audiovisuele sector blijft in het Kunstendecreet ressorteren. Het gaat dan vb. over alle projecten die niet single screen zijn, werkplaatsen, kunstencentra en multidisciplinaire organisaties waar audiovisuele kunst mee een deel van de werking uitmaakt en organisaties die niet automatisch naar het VAF zijn overgegaan, maar tegen 2016 nog een keuze moeten maken tussen VAF en Kunstendecreet.

Men lijkt er van uit te gaan dat het deel van de audiovisuele sector dat onder het Kunstendecreet blijft vallen mee onder de noemer 'beeldende kunst' kan worden geplaatst. De sectorraad is het daar echter niet mee eens. De verschillen in de kunstenpraktijk tussen beeldende en audiovisuele kunst, zeker in de experimentele niches, zijn soms dermate kenmerkend dat het niet apart opnemen in het uitvoeringsbesluit van de discipline 'audiovisueel' kan leiden tot onscherpe zelfprofilering in het aanvraagdossier, foute poolvorming voor de beoordeling en een onaangepaste selectie uit de pool van experts. De

sectorraad vraagt dan ook in het belang van de aanvragers - kunstenaars en organisaties - om 'audiovisueel' als vijfde kunstdiscipline toe te voegen in artikel 3 of bij de oproep voor aanvragen in het kader van het nieuwe Kunstendecreet door de minister 'audiovisueel' expliciet als discipline toe te voegen.

Namens de Sectorraad Kunsten en Erfgoed,

Heidi De Nijn, voorzitter
Herman Baeten, ondervoorzitter
Lieselotte Moortgat, secretaris